

Klebelsberg és Amerika

Klebelsberg Kunó (1875–1932) nagyívű kultúr- és tudomány-politikájának (1922–1931) köszönhetően jöttek létre a korábban nem létező francia, angol és amerikai tudományos kapcsolataink. „Kis nép nemzeti és szellemi önállóságára semmi sem veszélyesebb, mint ha egyetlen külföldi kultúra egyoldalú uralma alá kerül” – vallotta. Minisztersége alatt 1557 ösztöndíjat adományoztak. „Mibe kerülnek a külföldi ösztöndíjak ahhoz a haszonhoz képest, ha a kiváló magyar tehetségeket elküldhetjük továbbtanulni a világ összes főiskoláira, a legnagyobb tudósok laboratóriumaiba, klinikáira, szemináriumába és műtermébe, hogy a tudás legmodernebb eszközeivel jöjjenek haza.” Éles szemmel vette észre, hogy a kor tudománypolitikája természettudományos irányt vett, és Amerika szerepe egyre növekszik. „A pénz brutális erejét először megmozgatni nagy tudományos célok mellett: ez az amerikai mecénások örök dicsősé-

ge”, „...jövőben közgazdaságtanra már nem lennének hajlandó egyetemi tanárrá kinevezni olyan szakférfiút, aki nem töltött hosszabb időt az Egyesült Államokban”. Gyümölcsöző kapcsolatot alakított ki az amerikai Rockefeller Alapítvánnyal, amely jelentős összegekkel igyekezett erősíteni a német, náci és a Szovjetunióból kiinduló kommunista veszély-lyel szembeni ellenállást.

Az alapítvány segítségével építette fel az Országos Közegészségügyi Intézetet, amelynek vezérkarát az USA-ban képezték ki, és amely a kontinens egyik vezető intézményévé vált. Élén Johan Béla, Európa „első számú egészségnevelője” állt.

Az alapítvánnyal való együttműködés számos ösztöndíjat eredményezett. Szegedi elnökévé Klebelsberg Szent-Györgyi Albertet nevezte ki, aki maga is ösztöndíjas volt Cambridge-ben. Szent-Györgyit Klebelsberg hívta Szegedre tanszékvezetőnek a orvosi vegytani intézetbe,

ahol a tudós Nobel-díjat megkapta, és máig is az egyetlen kutatónk, aki a rangos elismerést hazánkban nyerte el. Számos későbbi neves, iskolateremtő professzor életében meghatározó volt a Rockefeller-ösztöndíj; Baló József, Ivanovics György, Laki Kálmán, Láng Imre, Miskolczi Dezső, Straub F. Brúnó, Waltner Károly. Az alapítvány jelentős mennyiségű tudományos kiadvánnyal segítette egyetemünk felépítését, támogatta a klinikák és elméleti intézetek tudományos műszerekkel való felszerelését.

Klebelsberg látnoki módon sejtette meg: „Úgy látszik, a vezetés terén Európát Amerika váltja fel. Azt azonban csak a jövő mutatja meg, hogy a magas kultúra terén: a szellemi és kedélybeli élet legmagasabb régióiban, a szépirodalomban, művészetben és tudományban Amerika képes lesz-e az emberiségnek azt nyújtani, amit Európa kétezer éven át adott.”

Dr. Hencz Péter, Szeged